

Subministrament de documents des d'una biblioteca especialitzada

JORDI SERRANO*

JORDI BENEÏT**

Resum Estudi sobre les peticions externes d'articles de revista a la biblioteca de la Fundació Puigvert (IUNA), especialitzada en urologia, nefrologia i andrologia. A partir de les dades de tot l'any 1989 (230 peticions, amb 758 referències bibliogràfiques) s'analitza la forma de sol·licitud, la procedència geogràfica, els tipus de centres sol·licitants i el temps mitjà de resposta. S'avalua la importància del centre i es posa de manifest la manca de recursos informatius existents a l'Estat espanyol per a resoldre els problemes d'obtenció de documents.

Introducció

Les característiques de la biblioteca d'un hospital monogràfic són definides per l'especialitat que s'hi desenvolupa. En el nostre cas, el IUNA és un hospital amb 170 llits, l'especialitat del qual comprèn la urologia, la nefrologia i l'andrologia, tal com s'entenen segons la definició del Ministeri de Sanitat i Consum.^{1, 2}

A partir d'un treball presentat per C. Pineda a les 2as Jornadas de Informació y Documentación Biomédica³ ens vam proposar d'estudiar les peticions externes de bibliografia al nostre centre, que en el període 1986-1988 tenia una accessibilitat a la bibliografia especialitzada internacional del 21,11%, i del 65,33% en el cas de

* Actualment: Universitat Politècnica de Catalunya. Departament de Documentació i Biblioteques. Serveis Tècnics. Jordi Girona Salgado, 31 08034 BARCELONA

** IUNA-FUNDACIÓ PUIGVERT, Biblioteca. Cartagena 340-350, 08025 BARCELONA

Traducció del treball presentat a les 3as Jornadas de Informació y Documentación en Ciencias de la Salud (Sevilla, 14-16 de març de 1990).

1. Consejo Nacional de Especialidades Médicas, *Guía de formación de médicos especialistas* (Madrid: Ministerio de Sanidad y Consumo, 1986) p. 271.

2. *Ibid.*, p. 103.

3. C. Pineda, «Suministro de fotocopias de documentos primarios en el área de biomedicina», *2as Jornadas de Informació y Documentación Biomédica. Barcelona, 8, 9, 10 de octubre 1987*, p. 231-235.

les revistes estrictament uro-nefro-andrològiques indexades a la base de dades Medline.⁴

Material i mètode

Durant 1989 es van recollir les dades de les peticions de còpies de tots els altres centres, amb l'excepció de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, atès el flux d'usuaris entre les biblioteques de tots dos centres.

Es considerà el centre i de qui provenia la sol·licitud, la forma i data de petició, incloent la data del mata-segells, la de recepció i la de tramesa del document, tot afegint-hi 24 hores a la tramesa per correu ja que la sortida de correspondència té lloc al dia següent d'haver-la lliurat. Finalment es van recollir els títols i anys sol·licitats.

Resultats

Durant els 211 dies de l'any 1989 en què la biblioteca fou oberta als usuaris, es reberen 230 peticions amb un total de 758 referències bibliogràfiques, corresponents a 46 centres.

Aquestes peticions alienes al centre representaren el 4,56% de l'activitat de la biblioteca i el 4,24% de la reprografia de 1989.

El correu representà el 67,83% de les peticions (taula 1).

Taula 1. Distribució de peticions i referències segons la forma de sol·licitud

Forma de sol·licitud	%	Peticions	Referències	%
Correu	156	67,83	506	66,75
Telèfon	36	15,65	77	10,16
Personalment	30	13,04	152	20,05
Fax	7	3,04	14	1,85
Missatger	1	0,44	9	1,19
TOTAL	230	100	758	100

La quantitat de referències sol·licitades en cada petició oscil·la entre un mínim d'1 en el 49,57%, fins a un màxim de 32. Les peticions amb més de 10 referències

4. J. Serrano, H. Isabal, J.A. Muñoz, M.L. Tamayo, J. Sánchez, «Instal·lació de Medline en CD-ROM en la biblioteca de un hospital monogràfic», *3es. Jornades Catalanes de Documentació. Barcelona, 21 i 22 de juny de 1989*, vol. II, p. C 365-C 374.

van ser el 7,39% de les 230 sol·licituds i el 39,45% de les referències.

L'origen geogràfic és principalment Barcelona i les ciutats pròximes (Taula 2); per la tipologia del centre que fa la sol·licitud destaquen els que pertanyen a la Seguretat Social i a la indústria farmacèutica, aquests últims amb un nombre superior de centres i un volum més gran de referències. De totes les peticions, 191 (amb 571 referències) corresponien a les biblioteques dels centres d'origen; la resta eren de personal d'aquests centres a títol individual (Taula 3).

Taula.2 Distribució de peticions i referències per l'origen geogràfic

	Biblioteca		Individual		Total	
	Petic.	Ref.	Petic.	Ref.	Petic.	Ref.
Barcelona (ciutat)	127	466	24	106	151	572
Barcelona (província)	3	19	10	67	23	86
Resta de Catalunya	14	41	2	5	16	46
Madrid	22	26	--	--	22	26
Galícia	10	13	--	--	10	13
Aragó	3	4	--	--	3	4
Andalusia	2	2	--	--	2	2
País Basc	--	--	1	1	1	1
Estranger	--	--	2	8	2	8
TOTAL	191	571	39	187	230	758

Taula 3. Distribució de peticions i referències per la tipologia del centre

	Nombre Centres	Peticions			Referències		
		Biblio.	Indiv.	Total	Biblio.	Indiv.	Total
Ind. Farmacèutica	15	50	2	52	291	5	296
Hosp. Seg. Social	8	37	11	48	66	30	96
Centres de Doc.	3	41	--	41	57	--	57
Univ./Hosp. Univ.	5	32	8	40	83	40	123
Hosp. Municipals	1	20	4	24	57	37	94
Hosp. Xarxa Ut. Públi.	8	6	7	13	9	39	48
Hosp. Privats	3	4	5	9	7	28	35
Altres	3	1	2	3	1	8	9
TOTAL	46	191	39	230	571	187	758

Del total de treballs sol·licitats, el 98,94% corresponia a 59 títols de publicacions periòdiques; la resta de peticions demanaven actes o treballs de reunions, congressos, etc. Les revistes amb un clar contingut urològic representen el 35,59% de les publicacions (21 títols) i el 68,47% dels treballs sol·licitats. L'andrologia, amb sis títols (10,17%), constitueix el 10,16% dels treballs, mentre que la nefrologia, amb nou títols (12,25%), és el 7,26% de les referències. Els altres 23 títols (38,98%) corresponen a altres disciplines mèdiques amb el 12,93% del total de peticions (Taula 4).

Taula 4. Nombre del sol·licituds de cada revista

J UROL	179	CANCER	10	REV CLIN ESP	2
UROLOGY	86	INVEST UROL	10	CIR ESP	1
BR J UROL	48	J ABNORM PSYCHOL	10	HOSPITAL 80	1
EUR UROL	36	AM J MED	9	J SURG ONCOL	1
FERTIL STERIL	32	LANCET	9	JANO	1
INT J ANDROL	24	BR J ANAESTH	8	MED CLIN	1
ARCH ESP UROL	23	ACT UTOL BEL	7	NEUROUROLOG URODYN	1
SCAND J UROL	21	HUMAN PATROL	7	PEDIATRIKA	1
J UROL NEPHROL	19	ARCH ANDROL	6	REPRODUCCION	1
UROL INT	19	ACT FUND PUIGVERT	4	REV ESP ONCOL	1
ACT UROL ESP	18	WORLD J UROL	4	REV HOSP CLIN SAO P	1
KIDNEY INT	17	AM J KIDNEY DIS	3	SEM DIAL	1
NEPHROLOGIE	15	ANDROLOGIA	3	TRANSPL PROC	1
UROL CLIN NA	15	ANESTHESIOLOGY	3	TRANSPLANTATION	1
HYPERTENSION	12	NEFROLOGIA	3	TRIB MED	1
MAYO CLIN PROC	12	NEJM	3	UROL SURVEY	1
PROC EDTA	12	ANN UROL	2	UROLOGE	1
UROL RADIOL	12	CLIN NEPHROL	2	VOX SANG	1
J ANDROL	11	INT UROL NEPHROL	2	BR J SURG	1
UROL RES	11	J RADIOL	2	ACTAS CONGRESOS	9

L'antiguitat de les referències sol·licitades és inferior als sis anys en el 50,79% dels casos. Les referències superiors a 20 anys només signifiquen el 7,53% del total sol·licitat (Taula 5).

Taula 5. Distribució de les referències segons l'antiguitat

		Referències	%
A	Any 1989	33	4,35
N	1 any	94	12,40
T	2 anys	83	10,95
T	3-5 anys	175	23,09
G	6-10 anys	200	26,39
U	11-20 anys	115	15,17
E	21-30 anys	39	5,15
D	31-40 anys	6	0,79
A	41-50 anys	8	1,06
D	≥50 anys	4	0,53
	Sense determ.	1	0,13
	TOTAL	758	100,00

Dels treballs sol·licitats se'n lliurà còpia en el 95,38% dels casos. D'aquests, el 96,96% portaven com a mínim el títol de la publicació, el volum o any i la primera pàgina. Els errors detectats en aquestes dades foren del 5,99% (Taula 6).

Alguns possibles retards en la tramesa dels treballs podrien tenir diverses causes: no especificar «biblioteca» a l'adreça (vuit casos), tenir la revista a enquadrinar (sis casos), o la referència mal enviada (un cas). Sis treballs més foren reclamats des del centre sol·licitant o es creuà la reclamació amb l'enviament del treball.

Els 35 casos no satisfets ho foren per diversos motius; principalment, perquè no constaven al nostre catàleg (Taula 7).

Taula 6. Problemes detectats en les sol·licituds

Títol incorrecte de la publicació	8 casos
Error de pàgina	21 casos
Volum/Any incorrecte	13 casos
Sobre 701 sol·licituds amb dades bàsiques).	
Sense paginació o sense volum/any	22 casos
(Sobre 723 referències enviades).	

Taula 7. Causes de les referències no enviades

No ser al catàleg	20 casos
Referència incorrecta	4 casos
Monografia	2 casos
Subscripció cancel·lada	2 casos
Referència incompleta	2 casos
En préstec	2 casos
Reclamat a l'editor	1 cas
Pèrdua	1 cas
Altres	1 cas

Consultat el *Catálogo colectivo nacional de publicaciones periódicas. Medicina*, editat pel Ministeri de Cultura, som l'únic centre de tot l'Estat on es poden trobar 11 de les 40 referències enviades a biblioteques de fora de Catalunya. La resta de casos es poden trobar en altres centres.—en un 20% a la mateixa comunitat autònoma o ciutat, i en un 62,50% en biblioteques de la mateixa tipologia (de centres de la Seguretat Social, universitàries...); en aquest sentit s'associà l'ICYT amb les biblioteques de la Seguretat Social, per l'acord que existeix entre elles en la sol·licitud de documents (Taula 8).

Taula 8. Centres on es podien aconseguir les referències*
(s'han omès les biblioteques de Catalunya i les que tenien anys incomplets segons el *Catálogo*)

Nom. de centres Estat*	Núm. ref.	Nom. de centres Mateixa CC.AA.	Núm. ref.	Nom. de centres Id. Tipol.	Núm. ref.
17	1	5	2	9	1
11	3	3	1	8	2
10	1	2	2	4	1
8	3	1	5	3	6
6	1			2	4
5	2			1	10
4	2				
3	7				
2	2				
1	7				

Per a les 675 referències enviades a les biblioteques catalanes s'utilitzà el

CDB'90: Catàleg collectiu de publicacions periòdiques de la Coordinadora de Documentació Biomèdica en la seva versió en línia. D'aquestes referències, en 295 casos (43,70%) som l'únic centre on disposem del document. En 46 casos, el document es pot trobar en centres de la mateixa tipologia que el sol·licitant (Taula 9).

Taula 9. Centres on es poden aconseguir les referències.*
(S'han omès els centres que no disposaven d'anys complets de la publicació, segons el *Catàleg*).

Nombre de centres	Núm. ref.	Nombre de centres	Núm. ref.
14	1	3	1
13	1	2	2
10	6	1	43
9	2		
7	6		
6	2		
4	2		
3	42		
2	120		
1	198		

En les sol·licituds rebudes per correu existeix una diferència mitjana de 2,92 dies entre la data que figura a la sol·licitud i la que es llegeix al mata-segells. Entre aquesta data i la posterior rebuda a la biblioteca hi ha una diferència mitjana de 3,92 dies. Entre la recepció de la sol·licitud (sigui quina sigui la forma en què s'hagués demanat) i la sortida del document del centre (afegint 24 hores quan s'envia per correu) hi ha una mitjana de 2,37 dies. Perquè la tramesa (quan es fa per correu) arribi al centre destinatari han de passar uns 3,92 dies de mitjana.

Si sumem tots aquests temps s'observa que, en els casos de petició i tramesa per correu, l'interval transcorregut entre la data de petició i la de recepció del document és d'uns 13,13 dies, als quals hauríem d'afegir de 2 a 4 dies si coincidís amb un o dos caps de setmana pel mig, per tant el circuit final quedaria entre els 14 i 18 dies. En els casos de petició telefònica o per fax i tramesa per correu el període es redueix a 6,29 dies, més dos dies de cap de setmana, temps sensiblement inferior al de la petició per correu.

Discussió

El correu és la principal forma de petició de bibliografia i Catalunya és la primera sol·licitant, amb el 92,88% de les referències, com a conseqüència de la participació del nostre Centre en el *CDB'90: Catàleg col·lectiu de publicacions periòdiques* de la Coordinadora de Documentació Biomèdica.

El 16,99% de les sol·licituds (24,67% de les referències) corresponen a usuaris d'altres centres, especialment de la Seguretat Social, Universitat i Ajuntament, que a títol individual acudeixen a la biblioteca en busca de la bibliografia no disponible al seu centre. Aquest fet representa una càrrega del treball dins de l'activitat de la biblioteca que repercuteix sobre els usuaris del IUNA. Aquesta característica pot significar una manca d'informació als usuaris sobre la cooperació interbibliotecària o, si no, un temps excessiu en la gestió dels documents a sol·licitar fora del seu centre. Com a referència citarem l'experiència de l'ICYT:³ entre 10 i 60 dies de mitjana, segons el centre al qual se sol·liciti el treball, mentre que si l'usuari es desplaça pot aconseguir el document el mateix dia.

Curiosament, i com a complement del que s'ha exposat anteriorment, cal observar l'alta quantitat de petició de bibliografia (22,61%) per part de la indústria farmacèutica, amb el 39,05% de les referències. Si se n'analitza el contingut, es pot confirmar una font paral·lela d'informació bibliogràfica i d'obtenció de documents aliena a les mateixes biblioteques.

El 73,88% de les referències coincideixen amb les característiques del centre i el 50,79% del total amb una antiguitat inferior als 6 anys. L'alt percentatge d'efectivitat, amb el 95,38% dels casos, és degut al *CDB'90 Catàleg col·lectiu de publicacions periòdiques* i a l'especialitat del IUNA.

De totes les referències enviades, 306 (el 42,32%) solament són accessibles en el nostre centre, mentre que en 204 casos són accessibles en més de dos centres de la comunitat autònoma, i en 66 ocasions en centres de la mateixa tipologia que el sol·licitant. A la vista d'aquests resultats seria òptim establir un sistema o xarxa interbibliotecària on es derivessin prioritàriament les peticions cap a centres de la mateixa tipologia que el sol·licitant o bé del seu àmbit geogràfic. Una idea sobre una possible implantació d'una xarxa de biblioteques de l'Institut Català de la Salut és suggerida per Domínguez i Terradas,⁵ que proposen la unificació de catàlegs, l'obtenció de documents capitalitzada per una biblioteca central i la selecció d'adquisicions en coordinació amb la resta de biblioteques.

5. M.R. Domínguez, N. Terradas, «Aproximación al concepto y posible implantación de una red de bibliotecas del Institut Català de la Salut», *2as. Jornadas de Información y Documentación Biomédica. Barcelona, 8, 9, 10 de octubre de 1987*, p. 49-54.

La disminució del temps entre la petició i la recepció del document és el principal repte de les biblioteques: en la nostra experiència es pot observar que, malgrat la mitjana de 2,37 dies entre la recepció de la sol·licitud i la tramesa del document, el temps estimat se situa entre 14-18 dies en el cas dels enviaments per correu. Les peticions individuals presentades directament pel sol·licitant a la biblioteca són satisfetes immediatament, igual que les fetes per fax. Considerem que aquests temps es poden rebaixar com a mínim en un 50%, i així evitaríem una part de les peticions a títol individual.

Per a reduir aquests temps seria necessari millorar alguns detalls, com indicar sempre «biblioteca» i el codi postal a les adreces, incloure etiquetes amb l'adreça del remitent... Altres aspectes a millorar en alguns centres —encara que això és aliè a la nostra activitat— seria la missatgeria interior i la sortida de la correspondència. En aquests moments la millor alternativa és la petició per fax i la tramesa per correu, combinació que en la nostra curta casuística dóna un període de 6 a 8 dies.

Considerant que el 49,57% de les sol·licituds inclouen una sola petició i que només el 7,39% dels casos inclouen més de 10 treballs (5 fulls DIN A4), la tramesa de peticions per fax resulta més ràpida, com comentàvem abans, i en general és més econòmica, si al descens dels preus afegim que el temps de transmissió d'un full DIN A4 oscil·la entre 10 i 25 segons —depenent del model—,⁶ el preu de la trucada telefònica per minut està entre 3,50 i 43,75 pessetes segons sigui local o interurbana en hores punta, i a més de 400 km, i el franqueig de cartes és de 8 i 20 pessetes respectivament (tarifes de 1989).

Una altra opció seria la utilització de la xarxa de comunicacions per a les peticions, opció que en aquests moments és massa sofisticada per a les nostres possibilitats, però amb experiència en altres països com Holanda.⁷ En aquest aspecte es podria realitzar una experiència pilot a Catalunya amb la posada en marxa del Catàleg en línia.

6. *Los facsímiles del mercado español: redes de telecomunicaciones*, 2 (9): p. 39-41, 1988.

7. L. Costers, «Interlibrary loan for medical libraries using the online Dutch catalogue system», *Medical libraries: cooperation and new technologies*. Eds. C. Deschamps, M. Walkiers. (Amsterdam: Elsevier, 1987) p. 303-307.